

Er læreren vergeløs i klasserommet?

Den norske skolen har for lengst tatt et viktige oppgjør med autoritære lærere i klasserommet. La oss håpe at effekten av oppgjøret ikke er blitt avskiltede lærere uten autoritet.

Kommentar

Katrine Lia **Sjefredaktør** katrine.lia@agderposten.no

Publisert: 19.06.2021

«Hvis jeg var Dem, da ville jeg øve han i lesing hver dag fremover. Hver eneste dag, en lang stund av gangen. Så blir det et slags press på han. Og så blir klassen lei av å sitte og høre på han bestandig.»

Sitatet over til hører hjemme i Jens Bjørneboes roman «Jonas». En bok som ikke lenger preger samfunnsdebatten, men som skapte steile og viktige debatter om hvor galt det kan gå når uvettige lærere får herse med elevene i klasserommet.

«Jonas» handler om gutten med samme navn som sliter med dysleksi og god fantasi, men som blir så plaget av lærere at han rømmer til sjøs. Da boka ble gitt ut i 1955, fanget Bjørneboe opp en begynnende tidsånd. Boka ble lest som et flammende oppgjør med autoritære læreres allmakt i klasserommet.

Nå er det lenge, lenge siden Bjørneboes oppgjør mellom stive permer. Siden den gang har den norske skolen vært ute på en reise til det som i dag er en helt annen skole. Den eneveldige læreren som regjerer klasserommet med hard hånd er for lengst forsvunnet ut døra, muligens sammen med lagerfrakken. Dagens klasserom består av glassvegger, der både rektorer og foresatte nærmest kan se inn til enhver tid og granske hvordan læreren skjøtter jobben sin.

Elevundersøkelser og nasjonale prøver gir ikke bare elevene, men også rektor gode tilbakemeldinger på om læreren lykkes i å gi elevene den undervisningen de trenger for å nå til topps. Og det er ikke lenger slik at mobbing og krenkelser av elever som «Jonas» kan foregå i det skjulte, slik som det skjedde i Bjørneboes roman.

Spesielt etter 2017 har den nye mobbeparagrafen i opplæringsloven, som handler om et trygt og godt læringsmiljø i klasserommet, vært et viktig verktøy for foreldre og foresatte som mistenker at noe er alvorlig galt for barna i klasserommet.

Da Stortinget vedtok mobbeparagrafene i 2017, innførte de en viktig handlingsplikt for skolene og skolelederne. Nå er det ikke lenger mulig for elever og foreldre å varsle

om mobbing, vold og krenkelser i klasserommet uten at det blir grepet fatt i. Rektor har fått ansvaret for å ordne opp.

Mobbeparagrafene beskytter ikke bare mot krenkelser fra medelever: Den har også egne punkter som skjerper kravene til skolen om å handle der det er mistanke om eller kjennskap til at en ansatt ved skolen utsetter elever for fysiske eller psykiske overgrep i klasserommet. I 2021 kan «Jonas» gå inn i klasserommet godt beskyttet mot krenkelser selv fra læreren.

Men hva er forskjellen på en irettesettelse og en krenkelse? Mellom vold og beskyttelse? Mellom allmakt og avmakt?

Flere hendelser de siste årene gir grunn til ettertanke rett før skolene går ut i sommerferie.

I 2014 ble Oslo-læreren Clement Saers utsatt for et voldelig angrep fra en elev som vred strupehodet hans rundt i klasserommet. I dag har Saers posttraumatisk stress, sliter med å sove og har varige skader i halsen. Eleven ble domfelt for vold, mens arbeidsgiver slo fast at det var uklart hva som egentlig hadde skjedd i klasserommet.

Så startet rykteprosessen om lærerens angivelig rasistiske holdninger. I 2017 anklaget to elever han ikke visste hvem var, læreren for krenkelser i klasserommet. Han ble bedt om ikke å komme på jobb. Elevene henviste til den nye mobbeparagrafen. Da orket ikke historielæreren mer, og forlot skolen for godt. Fra skolens ledelse er det verken kommet oppreisning eller unnskyldning.

Et annet sted i Norge, i Nord-Norge valgte en lærer å gå av med sluttpakke, etter å ha blitt anklaget for krenkelser av en elev som var misfornøyd med karakteren sin. Skoleledelsen aksepterte verken lærerens nei til å sette opp karakteren eller nei til å si unnskyld til sin misfornøyde elev. Også her handlet alt om å beskytte elevene mot påståtte krenkelser.

Slik kan vi ikke ha det. Mobbeparagrafene er viktige. Handlingsplikten i den innebærer at skoleledere med beslutningsvegring ikke kan gjemme seg bort lenger når barn har det vondt i klasserommet. Men jussen blir mer komplisert når det handler om noe så tvetydig som det en krenkelse kan være. Selvsagt skal barna ivaretas. Men skoleledere må også ha tillit til læreres fagkompetanse og gode skjønn, når det oppstår konflikter i klasserommet.

Og konflikter, vold, uro og krenkelser skjer ikke bare i klasserom andre steder i landet. I en reportasje om skolens nye avvikssystemer for å melde vold og trusler, fortalte lærere i arendalsskolen om elever som løp etter læreren med kniv, som bokset og slo. – Vi har elever som opplever sitt livs aller første nei når de kommer på skolen. De mangler ord til å håndtere dette, uttalte rektor ved Stuenes skole, i forbindelse med reportasjen, som ble publisert i fjor.

I arendalskolen er elevenes opplæringslov sidestilt med lærernes arbeidsmiljølov. Der er det også gjort et viktig arbeid med å utarbeide egne handlingsplaner mot vold og trusler når det dukker opp. På Stuenes har skolens ansatte deltatt på vergekurs og skolert resten av personalet. Målet er, ifølge rektor, at de ansatte ikke skal gripe fysisk inn hvis det smeller.

Så hva skal læreren gjøre da? Hvis elevene løper med kniv eller truer medelever? Eller opplever en firer i matte i stedet for en femmer som en krenkelse? Det siste vi bør ønske oss er lærere som er maktesløse og ikke griper inn slik de bør.

Da eleven som angrep Clement Saers fikk sin dom i tingretten i 2018, beskrev rettens dommer en skole som har gått svært langt i å ta hensyn til elevenes interesser, på bekostning av ansattes sikkerhet. For på skolen var det ansatt vektet for å unngå at den voldelige eleven angrep andre. Det visste læreren ingenting om.

To modige elever som hjalp Saers i forsvare seg, mottok medaljer fra Carnegie etter å ha utført en heltegjerning.

En medalje fikk aldri Clement Saers. I stedet er han nektet innsyn i saksbehandlingen av sin egen sak, og må ta jobber som sensor for å dekke saksomkostningene i forbindelse med rettssakene han tapte etter å ha blitt utsatt for grov vold og urettmessige anklager fra elever. Hva ville Jens Bjørneboe skrevet om det?